



Štev. 9. in 10. v Ljubljani dne 1. oktobra 1870.

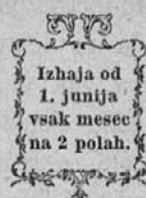
Leto I.



Cena  
do konca  
prvega leta  
2 fr.

# PRAVNIK

slovenski.



Izhaja od  
1. junija  
vsak mesec  
na 2 polah.

List za pravosodje, upravo in državoslovje.

*Budnim pravica.*

*Vigilantibus jura.*

Izdavatelj in vrednik **dr. J. R. Razlag**, odvetnik.

## O delu in njegovi plači.

(Dalje in konec.)

II. Zahtevanje za umetno delo se po istih pravilih ravná, kakor za prosto.

Ako je več umetnih delavcev, nego bi se jih potrebovalo, se deloma plačilo znižuje, deloma nekterim dela ali poslovanja celo pomanjkuje.

Kadar pa plačilo za umetno delo, izobraženo poslovanje toliko pade, da se trud in uk, s katerim se potrebna izobraženost in izurjenost pridobiva, nikakor ne plača, se število zato pripravnih malo po malo zniža: ljudje obrnejo svojo pozornost na kakšno drugo delovanje in poslovanje, katero se jim bolje plača.

III. Oskrbljevanje ali zadatva oboje prostega in umetnega dela je tretja točka za naše opazovanje. Vsotna ali vkupna moč dela ktereга kraja ali dežele se ravna po številu prebivalcev dela zmožnih in pripravnih; več ko je takšnih ljudi, večja je moč za delo.

Zadane moči za delo, t. j. zadatva, zadostva ali oskrbljevanje z delom, se tedaj naj bolj po onih pravilih ravná, po katerih se narod množi ali zdravo življenje podaljšuje. V

to svrhu pa je dvoje vele važnih pogojev. Treba je prvič, da se delavec veljavno živi: kder je plača za delo tako nizka, da si z njo delavci težko živež pridobijo, se narod le malo množiti more; lahko da se nič ne množi, ali da se celo še znižuje. Ako ktera rodbina, še dokler je v dobrem zdravju, si le z naj večim trudom komaj naj večje potrebe za življenje pridela, koliko pomanjkanja mora trpeti, kadar jo huda bolezen zadene! — Ob takšnih zadevah pogosto stariši ali otroci za revnost in vsaktero pomanjkanje pomrjejo.

Bolezen je hudo zlo vsakemu človeku, pa naj hujše in naj strašnejše je ubogemu. Kužne bolezni in posebno te, ki otroke napadajo, so silno hujše in veliko bolj morivne pri ubozih kakor pri premožnih, ker ubožec nima nobenih pripravnih pomočkov braniti se proti nasilni bolezni. Le tam, kder delavski stan s svojim zaslužkom lahko izhaja in se dobro živi, se mnogo otrok izreja in število delavnih moči množi in pripravljava. Delavci vselej zahajajo tje, kder jim je boljša plača, kder se več dela potrebuje in zahteva, t. j. kder prebivalcev in delavcev ni obilno. Zato delavski narod stare dežele, kder ga je preobilo, popušča in se v nove pokrajine preseliva. Tako vidimo naraščati narod v Ameriki in Avstralii. Plača je tam visoka in kdor je le dober delavec, lahko dobro sebe in svojo rodbino živi. Za to v teh novih pokrajinah manj otrok pomrje, kakor v starih deželah in pri tem, ko so otroci bolj odredjeni, je tudi narod v obče bolj krepek in hitro se množi.

Drugi pogoj, po katerem se narod in delavna moč množi, ki je neobhodno potreben za blagostanje kakor množenje delavskih moči, je narodna čednost ali moralnost. Ničesar ni na svetu tako skupega in pogubljivega življenju človeškemu, kakor je nečednost in nevednost. Naj večja plača nič ne pomaga, če se ta zaslužek po nezmernosti in vsakojaki nečednosti nespametno razvrže in zapravi: v takšni razmeri rodbina strada in vso revščino trpi.

Otroci trpijo za grde grehe starišev svojih, bodi si

očeta ali matere, ali obeh. Čednost je naj znameniteji pogoj, mati vsakemu blagostanju, ki ga porodi, vzdrži: kder čednosti ni, blagostanje niti ne postane, niti ne obstane.

Čednost je to, kar narodu množi kapital in zvišuje plačo za delo. Če narodno-gospodarske zadeve v obče v obzir vzememo, moremo s prepričanjem reči, da polovica kapitala in plače za delo po nečednosti propade in se na občo škodo vniči. Gotovo je to eden naj znamenitejih faktorjev v narodnem gospodarstvu in le premalo se v obzir in skrb jemlje, da bi se poboljšal. Da več revščine in nadloge iz vsakojake nečednosti prihaja nego iz pomanjkanja kapitala in dela, tega se lahko vsakteri, komur je zato mar, vsak dan prepriča. Izprašujmo prvega ubožca, ki nas sreča, kakošno je bilo in je še njegovo življenje, po kakšnih primerah je prišel v revščino in nadlogo in lahko sprevidimo, da je ali posredno ali neposredno neka nečednost vsemu zlu kriva. Stopimo v hišo, kateri se že od zunaj revščina vidi, poprašujmo, kaj je vzrok temu, in navadno se nam bode povedalo, da je ali gospodar ali gospodinja, ali da sta oba nespametna zapravljivca. Ako srečamo revnega otroka in pridemo ž njim na njegov dom, najdemo tam še morebiti revnejšo mater in pri njej še več revnih otrok, in če poprašamo po očetu, zvemo, da je pijanec.

Ako vidimo prav ubožno vas in pozvedujemo, kakšni so tamošni prebivalci, zvemo, da so večji del ali nevedni ali malopridni gospodarji. Prazni so izgovori na tako imenovano nesrečo, katero osoda pošilja; s tem izgovorom se izgovarja ali zagovarja, zakriva in brani večidel neumnost, nemarnost, lenoba, nezmernost, razsipljivost — kratko: nečednost.

Stari pregovor, ki pravi, da vsakdo je svoje sreče kovač, je zmirom bil in zmirom bode resničen.

Nečednost je strašna mora, ki posamce in cele narode v ubožtvo in revščino tlači; dobremu narodnemu gospodarstvu je tedaj temelj, prva in naj neobhodnejša podlaga — čednost —; brez te mu ni postanka ne obstanka. Kdor narod k

čednosti odgojuje, da zmerno, varčljivo in razumno živi: ta mu množi kapital, ta povišuje delavcem plačo, ta zboljšuje obče blagostanje.\*)

### *III. Nekoliko posamesnih okolnosti, po katerih se plača za delo ravna.*

1. Omenjeno je že bilo, da se večja izurjenost, večja ročnost dražje plačuje. Zato pa sta dva naravna vzroka: Večja ko se izurjenost ali ročnost zahteva, manj se najde za njo pripravnih delavcev, in večja ko je izurjenost ali ročnost, večjega uka, daljše vaje in več stroškov prizadeva: zato se tedaj po vsi pravici večja plača zahtevati more in sme.

2. Zaupanje, katero se v delavca ali opravitelja staviti more, tudi plačo povišuje.

Ljudi, kateri so tako čednostnega značaja, da se jim vse popolnoma zaupati more, je malo in zato tisti, ki poleg drugih za svoje delo in poslovanje potrebnih lastnosti še srčnost, razumnost, premišljenost, čisto poštenost t. j. popolnoma čednosten značaj imajo, tako da so vsega zaupanja vredni, veliko boljšo plačo dobivajo.

---

\*) Pisatelj teh vrst se ne spominja, da bi bil kedaj ktereга zdravega delavca našel, da tej revščini ni bila kakšna nečednost kriva. Ako je zdrav človek, ki lahko delati more, reven, to je gotovo, da je ali len ali nezmeren, ali zapravljiv ali neumen. Naj večja pregreha pa je, ko se takšen nečednosten človek še oženi in veliko rodbino dobi: ta pride za njegovo nečednost še v večjo revnost in tako množi hudo zlo.

Smešno se bode morebiti marsikteremu čitatelju teh vrstic zdelo, vendar meni se čini vele znamenite važnosti za razmotrenje narodnega gospodarstva in občo druževno znanost, če bi se kdo na katerem kraju, kder mogoče potrudil in statistično preiskal, prvič: koliko rodbin je v tem kraju premožnih in takih, ki dobro in pošteno in veljavno shajajo, in drugič: koliko je revnih in takih, katerim se slabo godi. Naj bi pri tem pozvedel, kako ravna in živijo prvi in drugi, kateri so vzroki eni stranki, da je premožna in drugi, da je ubožna. Prepričan sem, da takšne statistične preiskave bi veliko koristile; želim zato, da bi se brž počele, ker bode naš »Pravnik« tudi takšnim razpravam svoje predele odprl. Vzroke dobrega in slabega narodnega gospodarstva moramo v narodu iskati, zato treba je razkrivati in razjasnovati, kar je dobrega in kar je slabega, da se dobro množi, slabo pa odpravi.



3. Ravná se plača za delo po razmerah, kakšno je delo: ali težko ali lahko, ako varno ali nevarno, zdravo ali nezdravo, vgodno ali nevgodno, v časti ali nečasti. Za delo, ki je težavno, nevarno, zdravju škodljivo, nevgodno, nečastno in zaničljivo, je malo ljudi pripravnih, ki bi se za nje ponujali; da se pa vendar potrebno število delavcev dobi, poviša se plača. Nasproti pa za delo, ki je lahko, zdravo, varno, ugodno in častno, je zmirom dosti delavcev pripravnih, ki se za nje ponujajo in naravno mu je zato plača nizka.

4. Plača se ravna potem, ako je delo trajno stalno, ali netrajno, t. j. če traja redno in stalno vsak dan, ali neredno in nestalno, samo v nekterih dobah.

Človek, ki se samo za en dan, za en teden ali za en mesec najeme, se boljše plača, nego kdor je za celo leto najet. Kakšen brivec, ki v pet minutah brado obrije, se za teh pet minut mnogo bolje plača, nego kakšen mizar ali kovač; pa vendar lahko da kovač ali mizar na dan več zasluži nego brivec, kateri po tem ko je za pet minut dela in plačo dobil, mogoče da po dve uri čaka, poprej ko zopet dela dobi; mizar ali kovač pa ima vsak dan svoje redno delo in svojo redno plačo.

5. Tudi obnebje ali klima ima vpljiv na delo in plačo. V toplih deželah, kder ljudje po naj bolj ob rastlinstvu, zeljadi živijo, za streho, kurjatvo, obleko in v obče za svoje potrebe le malo potrošijo, dobivajo tudi nižo plačo za delo, kakor v bolj mrzlih deželah, kder je več potreb in zato tudi več stroškov. Pa to se vendar s tem poravna, da v toplih deželah niso tako dobri delavci kakor v hladnih: vročina jih oslabi, in pri tem, ko se za delo manj plačuje, se ga tudi manj opravi. Med delavcem angleškim in portugalskim ali južno-italijanskim je tako velika razlika pri delu in njegovi plači, kakor je pri jedi in pijači.

6. Nektero delo ali opravljanje se tudi ravna po zadanih taksah, ktere je ali navada ali postava določila. — n —

## Nekaj o motenji posesti.

[Nadaljevanje.]\*)

Za tiste, ki niso pravoslavci in tedaj razločka med lastjo in posestjo dobro ne umejo, naj omenim, da lastnik ni vselej tudi posestnik, posestnik ni vselej lastnik. Lastniku ostane last, akoravno drugi z rečjo ravná, kakor bi bila njegova. Tisti drugi je posestnik: reč ima v oblasti, pa lasti ne zadobi, dokler njegovi volji posedovanja manjka pravna podlaga, pravno opravičenje. Kdor je lastnik in posestnik kake reči, ima proti motilcu posesti dve tožbi: posestno tožbo po ces. ukazu od 27. oktobra 1849 in lastninsko tožbo po §. 366 o. d. z. Prva je ložeja in hitreja, ker tožniku ni treba družega dokazati, nego da je pred motitvo reč dejansko posedoval, in da jo je motilec v posest vzel ali pa njeno posest oviral. Te dejanske vidne okoliščine posesti zadnjega časa pred motenjem se večidel lahko dokažejo. Druga (lastninska) tožba je pa bolj natančna. Kdor se namreč te tožbe loti, mora po §. 369 o. d. z. dokazati, ne samo da ima toženec reč, za katero se toži, v svoji oblasti, ampak tudi, da je ta reč njegova last. Last dokazati je pa težje, nego samo dejansko posest, ker dokazati je treba tiste ne vedno očitvidne dogodke, iz katerih izvira pravica do reči. Kdor je pa lastnik a ne posestnik, ki namreč ni še bil v posesti ali je pa posest pred več ko 30 dnevi vedoč izgubil (§. 2. imenovanega ukaza), more rabiti samo lastninsko tožbo, če hoče svojo lastno reč doseči. Zgol posestnik pa, ki ima sicer reč v dejanski oblasti, pa je po kaki pravni pomanjkljivosti zadržan lastnik postati, more svojo posest varovati samo s kratko posestno tožbo po ces. ukazu od 27. oktobra 1849. Če tridesetdanski obrok §. 2. tega ukaza zamudi, ali to pravdo izgubi, izgubljena je tudi posest, kolikor je bila mo-

\*) V zadnjem listu sta zadnja oddelka, ki začneta z »Lastnik ni vselej« . . . in z »Ta drugi je« . . . po zmoti tiskana bila in naj se imata za netiskana.

tena. Le redkokrat bi se mogla še potem zadobiti z tožbo pravno domnevane lasti po §. 372 o. d. z., ki veli: „ako tožnik sicer ne izhaja z dokazom, da je pridobil last kake njemu pridrževane reči, pa je skazal veljavno ime in pristni način, po katerih je v njeno posest prišel; se vendar čisla za pravega lastnika proti vsacemu posestniku, kateri nobenega imena svoje posesti povedati ne more, ali se le na slabeje ime opira“.

V naj boljsem položaji je lastnik-posestnik, ker ima dve tožbi na izbiranje; če je v posesti moten. Navadno voli posestno tožbo. Lastninska tožba, čeravno je redna in daljetrajna, je vendar boljša za takega lastnika, ki svojo last lahko dokaže. Z njo se namreč več doseže. Rzsodba na posestno tožbo samo zadnji dejanski stan varuje, vkaže reč v poprejšnji stan vrniti in prepove prihodnjo motitev; nikakor pa ne pripozna kakega odškodovanja in tistemu, ki je v pravdi propadel, ne brani v redni tožbi svoje močnejše pravice doognati. Z lastninsko tožbo se pa zraven vrnitve reči v roke lastnika, ali nehanja motitve tudi sme iskati odškodovanje zastran izgubljene koristi in prizadete škode, in če lastnik lastninsko tožbo dobi, propadli nasprotnik ne more z nobeno poznejšo tožbo poganjati se za kako močnejšo pravico.

Več prevdarka je vredna različna posest pravice.

§. 312 o. d. z. na koncu veli: „posest netelesnih reči ali pravic zadobiva, kdor se jih v lastnem imenu posluži“; in §. 313 o. d. z. pravi: „poslužuje se kdo pravice, ako od drugega kaj kakor dolžnost terja in ta mu jo opravi; dalej, če kdo reč koga družega z njegovim dopuščanjem v svojo korist obrača; zadnjič če kdo na tujo prepoved opusti to, kar bi sicer storiti imel pravico“. §. 313 o. d. z. ima v sebi trojne pravice: iz zahteve, n. pr. živež, desetina; iz dopusta, n. pr. kolovoz, vodotok čez sosedovo zemljo, lom kamenja na njej; iz prepovedi, n. p. poslopja ne zvišati. Pri teh primerljajih je tudi mogoče, in se celo večkrat primeri, da lastnik samo iz dobrote, vstrežljivosti, ali prekljic-

ljivo ali samo nerabé svojo pravico drugemu pusti kako korist iz svojega premoženja, n. pr. beraču daja vsak dan juho, pusti sosedu na svoj vodnjak po vodo, kadar se njegov vsuši, hiše ne povzdigne, ker mu treba ni. Takrat je uživalec samo imetnik ne posestnik, ter ne more sodnijsko varovan biti, ako ga je lastnik motil.

V dvomu, ali je tukaj posest ali imetje, in v dvomu ktera stranka ima zastran lastnosti pridobitve posesti nalogo dokazovanja, ravnati se je po naslednjem: Pri pravicah iz prepovedi mora tisti, ki trdi posest pravice, dokazati tudi prepoved, ker se posest ne kaže drugači, kakor v zdržavanji prepovedi, sodnik pa iz zadnjega dejanskega stana ne vidi družega nego pri obema strankama nedelovanje. Če jaz svojo hišo vzdignem, sosed pa meni, da je s tem v posesti kake pravice moten, mora dokazati, da mi je poprej enkrat prepovedal hišo povišati, in da sem se jaz prepovedi vdal. Če tega ne dokaže, ni dokazana posest pravice, in sodnik mora spoznati, da je moja lastninska pravica s svojo rečjo po svoji volji ravnati ostala neomejena. Pri pravicah iz dopusta mora pa ravno nasproti tisti, ki samo dobroto in preklicljivost trdi, svoje trjenje dokazati, ker domneva govori za posest. Zadnji dejanski stan kaže namreč delovanje na strani tega, ki posest pravice trdi; tedaj mora tisti, ki trdi da je to delovanje samo iz dobrote in preklicljivo dovoljeno bilo, to omejitev posestnega delovanja dokazati, §. 479 o. d. z., sicer bo sodnik moral soditi, da je tisti, ki tujo reč za svojo korist rabi, pravice posestnik, celo brez ozira na to, ali pravice posestnik rabi tujo reč z dovoljenjem ali brez dovoljenja lastnikovega §. 313 o. d. z. (ker se posest zadobi tudi brez dovoljenja lastnikovega §. 309, 345 o. d. z.).

Ako sosed čez moj travnik vozi, in se jaz hočem te neprijetnosti znebiti, ga s posestno tožbo le takrat morem odpoditi, če je sosed z mojo vednostjo manj časa kakor trideset dni pred tožbo vozil, ali pa, če dokažem, da me je zadnjič, ko



je v poprejšnem času vozil, dovoljenja prosil in sem jaz vožnjo za takrat prostovoljno dovolil, sosed pa brez moje volje ni dalj časa kakor trideset dni samosilno vozil.

Ako sosedu samovoljno pot zaprem, mu bo sodnik pot zopet odprl, ako on le dokaže, da je pot pred motenjem vsaj dvakrat rabil; in nič družega mu ni dokazati, dokler jaz ne dokažem, da je poprej samo vsled prošnje in preklicljivega dovoljenja vozil. Med pravice iz dopusta spadajo vse služnosti (servitute) §. 472 o. d. z. razun tistih, pri katerih je lastnik zavezan zastran svoje reči komu drugemu na korist kaj opustiti, in ki so pravice iz prepovedi. Med pravice iz zahteve ne spada nobena služnost, ker po §. 482 o. d. z. so vse služnosti si v tem enake, da posestnik služne reči praviloma ni dolžan kaj storiti (ali delati). „Servitus in faciendo consistere nequit“.

Ker se pri večini tožeb zastran motenja v posesti pravice, ki so večidel pravice iz dopusta, ugovarja, da se je raba tuje reči samo na prošnjo ali do preklica dovolila, naj še malo omenim, kaka mora biti prošnja ali preklicljivost, da je v pravdi zarad motene posesti sodnega prevdarka vredna.

Gotovo mora biti dovoljenje tako, da sodnik misliti mora, da tisti, ki je tujo reč rabil, o dogodku, ki je bil vzrok tožbe, ni bil v dejanski posesti pravice, ampak si jo je samo svojil.

Takih dovoljenj je pa malo. Razločimo ponavljajočo (pretrgavano) rabo in neprestano (trajno), potem dovoljenje za enkrat in dovoljenje za večkrat ali za dalj časa.

Pri ponavljajoči rabi, n. pr. vožnja čez tujo zemljo, je moralo dovoljenje na prošnjo za samo enkrat dano biti in sicer za zadnji primerljivej rabe pred dejanjem, zastran ktere se je tožilo. S prošnjo in enkratnim dovoljenjem se posest ni zadobila, ker prositelju izrečno manjka volja lasti in če je prositelj poprej posest imel, se je izgubila, ker se je on izrečno volje lasti odpovedal. Prvič potem, ko je brez dovoljenja rabo ponovil, je sicer tako ravnal,

da bi s tem posest pravice zadobil, pa proti svojenju pravice, seganju v posest lastnika varuje postava (imenovani ukaz §. 2.). Ako je pa po prvem nedovoljenem dejanju pretekel obrok za tožbo, lastnik za motenje posesti tožiti ne more, in če je prvo nedovoljeno dejanje dopustil, drugo pa branil in ne sam tožil, bode obsojen prihodnjič rabo dovoliti, ako je tožil nasprotnik, ker ta je v dejanski posesti: s prvim nedovoljenim dejanjem jo je zadobil, zaviranje drugega dejanja (ponavljanja posesti) je tedaj že motenje. Na vse druge vstrežljivosti in preključive dopuste pa v posestni pravdi ni ozirati se. Ako imetnik pravice, ki se mu je preključivo dovolila trajna raba, ali za večkrat naprej ponavljavna raba, konca pogojenega obroka ali izrečenega preklica ne čisla, s tem ravno pokaže, da se ima za posestnika, in da želi posest nadaljevati, kar je sicer nepravilno in včasih nepošteno, pa sodnik varuje po §. 339 o. d. z. vsakoršno posest, in po §. 5. imenovanega ukaza je zavrteno vprašanje o močnejši pravici do posesti, o postavnosti ali nepostavnosti in o poštenosti ali nepoštenosti na redno pravdno postopanje, tedaj tudi vprašanje, ali je kdo začasno dovoljenje presešel, ali reč dalje rabiti smel. Kak upljiv ima preključivo dovoljenje na nepristnost posesti bom pozneje omenil.

Pri pravicah iz zahteve zadnjič velja to, kar se je reklo pri pravicah iz prepovedi. Posest obstoji v zdrževanju zahteve, kakor tam v zdrževanju prepovedih. Takih pravic je malo, n. pr. živež, užitek obstoječ v davanju za živež potrebnih reči, dosmrtni dohodki, bera za cirkve in šole (ki je pa večidel po političnem potu varovana), pravica, da se mora posestniku na tujem mlinu mleti ali les žagati. Na eni strani je delovanje, dejanje, na drugi sprejemanje; videz govori enako za dobroto, vstrežljivost, kakor za zahtevo, terjanje, in tedaj mora, kdor trdi posest, dokazati, da je delovanje od nasprotne strani terjal kakor dolžnost. Te pravice so pa redkokrat predmet posestnih tožeb. —

V te tri predele gredo vse pravice, na katerih je posest mogoča, in ki so rečne pravice raznih služnosti in tiste osobne pravice reči (obligacije), ki dopuščajo trajno ali ponavljavno rabo in se, kadar zadevajo nepremakljivo reč, z vključbo tudi v rečne pravice spremeniti dajo. Zastavni pravici primerne posesti ni.

Občni drž. zakonik posest dalje razdeluje v postavno in nepostavno, pošteno in nepošteno, pristno in nepristno.

Postavno in nepostavno posest razlaga §. 316 o. d. z., rekoč: „posest reči se imenuje *postavna*, če se na veljavno ime (naslov) opira, to je, na pravno podstavo, s katero se kaj pridobiti more. V nasprotnem primerljeji se imenuje *nepostavna*“. O poštenosti in nepoštenosti (dobri, zli veri) pravi §. 326 o. d. z.: „Kdor iz verjetnih vzrokov misli, da je reč, katero posestva, njegova, je *pošten* posestnik. *Nepošten* posestnik je tisti, ki ve ali si mora iz okoliščin misliti, da je reč, ktera je v njegovi posesti, koga drugega. Zavoljo zmote v dogodkih ali zavoljo neznanja postavnih predpisov more kdo nepostaven in vendar pošten posestnik biti“. O pristnosti in nepristnosti pa veli §. 345: „če se kdo v posest vrine ali z zvijačo ali prošnjo skrivoma vleze, in to, kar mu kdo iz dobrote dopušča, ne prevzemaje vedno trpeče dolžnosti, v stanovitno pravico premeniti skuša, postaja na sebi nepostavna in nepoštena posest vrh tega še nepristna; v nasprotnih primerljejih se ima posest za pristno“.

Ta razdelitev posesti je važna, kadar se praša o nasledkih posesti, namreč o pridobljenji lasti s priposestvanjem (§. 1460 i. t. d.), ali o tem kaj ima toženi posestnik lastniku tožečemu za odstop ali nehanje posesti vrniti (§. 331 — 338), vendar ta lastnost, ali je posest postavna, poštena, pristna ali pa ne, bistva posesti ne spremeni (§. 309), in posest se sodnijsko varuje brez ozira na te lastnosti, kar §. 339 odločno pove: „posest naj bode kakoršna koli, vendar ni dopuščeno nikomur samolastno je motiti. Motjeni ima pra-

vico pri sodni terjati, da se napadanje prepove in dokazana škoda povrne“. Da se v pravdi zavolj motjene posesti vprašanje, ali je posest postavna ali ne, poštena ali ne, nikdar ne povdarja, §. 5. ukaza od 27. oktobra 1849 odločno pove rekoč: „v tej kratki pravdi se mora sodnik uredoma na to ozirati in stranke na to voditi, da gre edino le za pozvedbo in dokaz istine zadnjega dejanskega posestnega stanja . . . . . in da se vprašanja o imenu (naslovu), poštenosti in nepoštenosti posesti prevdarjajo le v rednem pravdnem postopu“.

C. ukaz od 27. oktobra 1849 se vendar ozira tudi na pristnost in nepristnost posesti. V ravno navedenem §. 5. ukaza zavrača samo postavnosti in poštenosti vprašanje na redno pravljanje in med naznamovanimi §§. obč. drž. zak. v §. 5. c. ukaza najdemo le tiste, ki zadevajo postavnost in poštenost posesti, ne pa tistih, ki govoré o pristnosti. Iz tega moramo posneti, da postava sodniku velí pristnost ali nepristnost drugače gledati, kakor postavnost in poštenost.

Dalje so v §. 2. c. ukaza navedeni §. 345 — 347 o. d. z., ki govoré o pristni posesti; in §. 10. c. ukaza, ki sodniku dovoli pred konečno razsodbo medčasne naredbe za stran prepirne reči odločiti, reče, da se take naredbe smejo posebno takrat storiti, kadar je o tem prepir, ktera stranka je v pristni posesti. — Na drugi strani pa §. 339 o. d. z. pravi: posest naj bode kakoršna koli, vendar ni dopušče-no nikomur motiti jo; in po zapovedi §. 5. c. ukaza ima sodnik gledati edino le na pozvedbo in dokaz zadnjega stanja dejanske posesti. Nepristna posest je pa brez dvoma tudi dejanska posest (§. 309 o. d. z.). —

Nepristni posestnik je, kdor se v posest vrine, siloma po reči seže, kdor z zvijačo v posest zaleze, koga zmoti, oslepari, ali pa kogar zmoto ali nevednost za to porabi, da posest kake reči doseže, in zadnjič kdor to, kar mu drug iz dobrote dopušča, ne prevzemaje vedno trpeče dolžnosti, v stanovitno pravico premeniti skuša. Rimljani so rekli:



„qui clam, vi, precario possidere coeperit“, in so imenovali te tri napake pri posesti „vitia possessionis“. Mi smemo potem reči namestu „nepristni“ posestnik bolj umevno „krivični“ posestnik, toda ločé krivični od „nepostavni“ (§. 345 in §. 316 o. d. z.). Razloček pristnosti in nepristnosti pa zadeva samo način pridobitve posesti. Kdor rabi silo, zvijačo, skrivanje samo zato, da se v posesti ohrani, ni zavolj tega nepristen (krivičen) posestnik v smislu §. 345 obč. drž. zak.

Taka krivična posest prav za prav ni vredna sodnjega varstva. Prva naloga sodnje oblasti je res, da varuje last in pravico, sicer se vtegne primeriti, da je včasih summum jus summa injuria; pa razmere človeške družbe terjajo, da sodnja oblast v skrbi za red in za odvrčanje posilstva, varuje začasno tudi to, kar je lasti in pravici samo podobno. Poglavlje o posesti je res žaleč glas v soglasji drugih postav; večkrat se mora varovati gola posest „imetje z voljo reč za se obdržati“ proti jasni pravici, in mnogemu „posest“ glavo zmeša, da misli, „sodniki krivo sodijo,“ ali pa, „ker imam posest, imam tudi pravico“: vendar nobena postavodajna oblast se ne more znebiti zakonov o posesti; in več bi se krivice godilo, ako bi golega posestnika brez sodnjega varstva pustili, in smeli vsakemu to vzeti, od česar ne more naravnost dokazati, zakaj je njegovo.

Kdor na svoje premoženje in pravice ne pazi, kdor je neveden v pravicah in postavah, tega naj boljše postave ne obvarujejo vsega zlega: „vigilantibus jura sunt scripta“; kdor pa pazi na svoje reči in pravice, ter previdno in postavno ravna z drugimi ljudmi, tega „posest“ ne bo strašila, saj more svoje braniti tudi s silo, če je treba (§. 344 o. d. z.), in sodnje vrata so vsak dan odprte. Redna država pa ne more dovoliti, da bi veljala sila močnejega za postavu, in bi kdo siloma nazaj jemal, kar se mu je vzelo. —

Pri vprašanji, ali more nepristni posestnik v pravdi za motenje posesti sodnijsko varovan biti, sta razločiti dva pri-

merljeja: ali je toženec — to je motilec nepristne posesti tisti, kateremu je poprej tožnik — nepristni posestnik — reč ali pravico na nepristni način (skrivaj, s silo, zvijačo, prošnjo) odvzel bil; ali pa kdo drugi. V prvem primerljeji tožnik ne more biti varovan, če toženec ugovarja, da bi bil smel tudi on sam zavolj poprejšne motitve tožiti, in bi bil reč, katero je s svojo močjo nazaj vzel, s sodnijsko pomočjo nazaj dobil. Ta ugovor ima vendar ozke meje. Sploh velja načelo: pravica, ki se tožiti sme, sme se tudi ugovarjati; pa pravica ugovora praviloma ne traja dalje, kakor pravica tožbe. Če je tedaj toženec takrat, ko na tožbo nepristnega posestnika ugovarja, da je tožnik njemu reč po nepristnem potu odvzel bil, že zamudil čas §. 2. c. ukaza sedanjega tožnika zavolj njegovega poprejšnega čina tožiti, potem mislim, da mu tak ugovor v pravdi zastran motene posesti ne bode pomagal, in da bo nepristni posestnik vendar v posesti varovan, to je: toženec obsojen tožniku — nepristnemu posestniku — svojo reč nazaj dati (da jo potem v redni tožbi nazaj terjati).

Taka razsodba je popolnoma pravilna. Kdor se namreč dejansko odreče pravici, vzeto reč v kratki posestni tožbi s sodnijsko pomočjo o pravem času nazaj terjati, ta nasprotnikovo, čeravno nepristno posest gotovo toliko za veljavno pripozna, da ne sme pričakovati, da bi sodnik njegovo vsegdar nepostavno ravnanje, vzeto reč samosilno nazaj jemati, po potu kratke pravde odobril.

V drugem primerljeju pa se nepristni posestnik ravno tako varuje, kakor postavni ali pošteni posestnik. Če A B-u reč siloma vzame, in C A-a moti, bo gotovo A v posesti proti C-u varovan, ker zato, da je A reč B-u vzel, gotovo C nima nobenega povoda A-a v posesti motiti. A je proti C-u popolnoma pravilen dejansk posestnik. —

V zakoniku se v poglavji o posesti nahaja tudi razdelitev v knjižno in dejansko posest. §. 21 veli: kjer so tako imenovane deželne, mestne ali zemljiščne bukve, ali drugi taki javni vpisniki vpeljani, se zadobiva postavna posest stvarne pravice do

nepremakljivih reči le z rednim vpisanim v te javne bukve. Ta §. ima za predmet last, tedaj več ko posest, in se ne vjema s §§. 309 in 312 o. d. z., ki dejansko posest razlagata. Po §. 309 je posest dejanska oblast nad rečjo z voljo jo za svojo obdržati, in po §. 312 se posest nepremičnih reči zadobi, ako kdo nanje stopi, jih omeji, ogradi, zaznamova ali obdela. Knjižna posest, ako se že imenuje posest, bi bil le dejansko razviden stan, da je kdo v zemljiščni knjigi za lastnika vpisan, s tem pa še ni razvidno, da ima ravno tisti tudi oblast nad rečjo, kateri je za lastnika vpisan; saj tudi vsakdanje življenje kaže, da mnogokrat drugi reč uživa in posedova, ne pa vknjiženi lastnik. Nihče tedaj v posestni pravdi ni v posesti varovan zato, ker je v knjigi za lastnika zapisan, ampak vsak le zato, ker je v zadnjem času reč ali pravico dejansko posedoval, in on se varuje v ti dejanski posesti celo proti zemljiščnemu lastniku. Šploh v kratki pravdi po c. ukazu od 27. oktobra 1849 nikoli do tega ne pride, da bi se pozvedoval posestni stan v zemljiščni knjigi (§. 5. c. ukaza).

Knjižna posest, kakor taka se pa tudi motiti ne more, ali siloma, skrivaj, z zvijačo odvzeti, ker pridobi se samo z vknjižbo §. 321, 322 in izgubi samo z izknjižbo ali prepisom na drugega §. 350 o. d. z.; med tem ko se dejanska posest zadobi z dejansko oblastjo nad rečjo in izgubi s pretrgom dejanske zveze med posestnikom in rečjo.

(Konec prihodnjic.)

## Državna sprevidnost v nasprotji med pravom in moralo.

(Prevod iz Lienbacher-jeve »Oeffentliche Sicherheit«.)

Ako v državnem življenji nasprotja med pravom in moralo že zarad tega lahko nastanejo, ker si sedanje države zlasti le vresničevanje prava za svojo nalogo stavijo, npravstvo pa drugim faktorom prepuščajo, vse za pravo dajo ve-

ljati, česar ktera državna postava državljanom ne prepoveduje, ter od okrožja nemoralnosti se svojo prepovedjo le mnogokrat celó mali del kot okrožje krivice odmerjavajo, so se take nasprotja v naj novejem času tem bolj množiti začele, ko marsiktera nova postava prejšno harmonijo med državno in cirkveno postavo na strog način moti, in s tem tudi dostojnike obeh oblasti spravi v nasprotje, ktero državna vlada tako rada s kazenskim pravom rešuje in pri tem tako daleč od svojega namena zajde.

Nihče se sicer ne spodtika nad tem, ako naši duhovniki pred celim svetom zoper odrtijo (vohrnijo) pridigujejo in jo kot nemoralnost, kot zatajitev ljubezni do bližnjega, kot kazni vredno hudobijo obsojajo. Po pravici se reče, da država odrtijske pogodbe le kot po pravu veljavne pripoznava, s tem pa nikakor ne namerjava, se morda za moralnost odrtije potegovati, ter kaznovaje take pridigarje moralni uk cirkve prepovedovati. Gledé na odrtijo se cirkveno učenistvo tim ložej pravično sodi in priznava, ko politika ž njim ne pride v dotiko in se tudi sovraštvo političnih strank ž njim ne peča. Enako je z naukom o nenravnosti nezakonskega namirenja poltenega nagona, ktereга država ravno tako ne prepoveduje, razun ako še se ktere druge okoljščine pridružijo.

Kako celó drugače pa je stvar, ako se postavim govori o posilnem ali civilnem zakonu in ga obsodi kateri katolški duhovnik, natanko se držé svojega katolško-cirkvenega stališča. — Sicer bi se mislilo, da bi se tudi tukaj toliko razumnosti in doslednosti smelo pričakovati, da bi se ne obrnil ves red logike naenkrat narobe; ali čudne prikazni prihajajo na dan, ki ne morejo ne pravemu liberalcu, ne konservativcu, ne pravoznancu, ne učitelju morale zadostovati, ali ga vsaj pomiriti.

Da država v primerljajih, v kterih katolška cirkev po svojih postavah veljavnega zakona priznavati ne more, sklenitev posilnega civilnega zakona dovoli, s tem nikakor ne more več zahtevati, kakor to, da se taki zakonski v držav-



ljanskem življenju za postavno zaročene imajo, nikakor pa, da bi tak zakon cirkev morala kot pred Bogom sklenjen spoznati, ker je posilni civilni zakon ravno le za take poroke postavljen, katerih cirkev kot po Božjem pravu veljavnih ne priznava. Zdaj pa se vsako spolno združenje brez veljavnega zakona ima za nenravno, torej tudi cirkvi, oziroma verskim učiteljem vsak tak civilni zakon nič drugega biti ne more in ne sme, kakor nenravno združenje.

Bodi si tudi, da država tak zakon za veljaven ima, torej spolno združbo takih zakonskih javno ne za nenravno, se vendar od cirkve in verskih učiteljev nikakor ne more zahtevati, da bi tako skupno življenje ne imeli za nenravno, med tem ko jim vendar dovoli in tudi dovoliti mora, ozirati se na tako zakonsko zavezo kot pred Bogom in cirkvijo neveljavno, ter le terjati more, da jo kot po državni postavi veljavno priznavajo. Država bi ne mogla huje segati v uno okrožje cirkve, kateremu celo naj absolutniše države naj večo svobodo in neodvisnost od posvetne oblasti pripoznavajo, kakor s tem, če bi država hotela cirkev siliti, imeti kaj za nravno, kar ona po svoji v moralnih stvareh edino kompetentni razsodbi in po svojih postavah le za nenravno držati zamore. Zdi se celó neverjetno, pa je vendar le resnica, da se je na tem za vsakega nepristranskega tako jasnem polju v naših časih strastnosti med strankami taka zmešnjava pojmov vrnila, da se nauk katoliških duhovnikov, spolnodružno življenje po posilnem civilnem zakonu poročenih je nenravno, celó kot kazni vredna pregreha šuntanja zoper postavo (uno, ki posilni civilni zakon pripušča) ali kot pregreha zaničevanja zakona ovaja, in take ovade izvirajo ravno od unih liberalcev, ki si svoje ime izposojajo od svobode, kakor *lucus a non lucendo*. Sicer mislijo taki svobodnjaki, duhovnik naj si ima tak zakon za nraven, kakor hoče, alj naj tega ne pravi javno, brez da bi zapadel kazni.

Ali mi trdimo, da v istem trenutku, ko se bo duhovniku prepovedalo oznanovanje nravnih nauk in se mu žugalo s

kaznijo, se bo za katolško cirkev začelo novo mučeništvo; kajti njeni duhovniki morajo vsem narodom glasno oznanovati evangelij, to je, pridigovati verske in npravne nauke katolške cirkve in sicer — vsegdar in povsod.

Res, da se sedanji mučeniki ne devljejo več ob glavo, ne nabadajo in ne varijo, ampak zahteva se le, da bi se zaprli; ali tudi morivci in razbojniki se dan danas le zapirajo in potem se nahaja v vrstah kazni le več stopinj mučeništva.

Preiskujmo pa dalje, ali smo sè svojim postavodajstvom v resnici že tako daleč prišli, da bi se duhovniki katolške cirkve, ako svojo sveto dolžnost storijo, morali kaznovati, ali če ne zahteva temveč sedajna zmešnjava pojmov sedajnega mučeništva?

Nekteri pravijo, razlaganje posilnega civilnega zakona kot nenpravne družbe je kazni vredno šuntanje zoper postavo. Ali kdo bi se šuntal? Postava v posilnem civilnem zakonu je le dupustilna postava (Permissivgesetz), to je, postava, ki državljanu nobene dolžnosti ne nalaga, ampak le daja pravico do nekakih razmer. Uni, kateri posilnega civilnega zakona skleniti nečejo ali kateri ga skleniti ne morejo, se vendar ne morejo zoper njega šuntati. Od njih postava o posilnem civilnem zakonu ne zahteva nobene pokorščine, nobenega opraviila. Ali se je tedaj bati, da bi se morda uni, kateri so volje in tudi v stanu, tak zakon skleniti, od duhovnikove besede, da je taka zaveza nenpravna, dali odbiti, stopiti v civilni zakon in bi v takem odbijanji tičalo kazni vredno dejanje?

Potem bi vendar naj bili tako pošteni in dosledni in tudi to mnenje zastopali, da je duhovniško prepovedovanje odrtije kot odvrčanje od odrtijskih pogodeb tudi — kazni vredno.

K takim nespametnostim privede tako razlaganje prava. Naši liberalci trdijo, da hočejo svobodno cirkev v svobodni državi; uni iz med njih pa, ki zahtevajo kaznovanje katol-

škega duhovnika, ako za nenravno spozna, kar postava le dopušča, hočejo cirkvi le to svobodo pustiti, da bi kako cesarsko - kraljevsko moralo učila, to je tako, katero bi vsakokratna večina državnih zastopnikov kot postavu po paragrafi ustanovila ter identificirajo po takem pravo in moralo popolnoma v istem trenutku, v katerem širokoustno trdijo, da zahtevajo za se le pravno okrožje, uno morale pa svobodni cirkvi prepuščajo.

Drugi trdijo, učenje duhovnikovo, da je posilni civilni zakon nenravna družba, je zaničevanje zavoda zakona. Ali tudi ta trditev je brez logike. Pokazali smo že, da katolški duhovnik posilnega civilnega zakona kot cirkveno in nravno veljavni zakon pripoznati ne more; ali je potem mogoče kazni vredno šuntanje zoper neveljavni zavod (Institut)? Res je, da je posilni civilni zakon praven, to je, državno veljaven, ali državna veljavnost se ne tají in moralične mu država dati ne more.

Tudi nobenega stavka v postavi ni, ki bi kako zaničevanje posilnega civilnega zakona kaznoval, ker dotični kazenski paragraf takošnega zakona ne pozna, in ne bilo bi bolj kričeče protislovje, kakor katolškega duhovnika, ki zakon kot sveti sakrament uči in ga blagoslavlja, dolžiti zaničevanja zakonskega zavoda, ako nesakramentalni zakon zametuje in tiste graja, kateri za blagoslov cirkve ne marajo. Kdor le eno vrsto kakega zavoda zametuje, ne zametuje zavoda samega ob sebi.

Ali se misli s tem, da bi se duhovski učitelji morale kazenskim sodnijam izročali, mirno vest pripraviti tistim, ki so cirkvene postave preziraje posilni civilni zakon sklenili ali ga skleniti namenijo?

Poznamo pred dvema letoma izrečeno razsodbo dunajske deželne nadsodnije, ki je to prašanje z veliko previdnostjo in gotovo po vsej pravici na ugodnost nekega duhovnika rešila. To razsodbo hočemo pozneje naznaniti. Za zdaj bi le vsem oblastnijam, posebno pa vsem sodnijskim in policijskem ura-

dom zaklicali, naj sodijo celo nepristransko ovade, s katerimi bi sedajna strastnost strank tako rada duhovniške učitelje spravila pod zaklep, ter se v ta namen oblastnij kot svojih posrednikov posluževala. Daj Bog, da bi mi Avstrijanci drugih težav ne imeli, kot žalost unih dveh do treh dvanajstoric civilno-zakonskih parov zarad izgube duhovskega blagoslova — in bili bi se svojo državno in zasobno morale tako na dobrem, da bi nobenega učitelja morale več ne potrebovali!

Kje bi vzeli pogumneže, ki bi zoper mogočne zastopali pravico slabih, ako se celo že zahteva, naj bi se učitelji morale postavno pripoznanih cirkvá po pravdni poti zapirali?

---

### **Žuganje z rubežnijo je samolastna moč in kaznjiva po §. 19 obč. drž. zakonika.**

Posestnik J. Z. je prosil za izvršno rubežen premakljivega blaga Marije Š., da bi si plačal terjatev 3 goldinarjev in tožne stroške v iznesku 1 gld. 94 kr., torej skupej 4 gld. 94 kr. Ker ga je c. kr. okrajna sodnija zavoljo formalnega pogrška odvrnila, se je obrnil do nekega privatnega pisarja, ki se je brž podal v stanovanje dolžnice, ji tam pokazal prošnjo za izvršbo, katero je sam iz novega napisal, ktera pa še ni imela sodnijske odločbe, ter koj sam hotel z rubljenjem nepremakljivega blaga začeti, ako mu Marija Š. dolžnega izneska ne odšteje.

Dolžnica Marija Š. je omenjeni iznesek plačala ter privatnega pisarja Štefana K. pri c. kr. okrajni sodnji v V. zavoljo samolastne rubežni in preloma hišne pravice tožila. Okrajna sodnija je Štefana K. prestopka po §. 333 kaz. post. krivega spoznala ter obsodila na tridnevni zapor z enim postom in da naj plača stroške za obravnavo in izvršbo. Opirala se je sodba na sledeče nagibe:



Po povedbah Marije Š. in priče Janeza B. je gledé na §. 422 in 426/c reda kaz. pravde dokazano, da se je Štefan K. 21. maja 1869 v stanovanje tožnice podal, hotel pri njej za Jožefa Z. (upnika Marije Š.) rubiti in da se je tedaj vedel, kot sodnijska oseba, kar spada pod §. 333 kaz. postave. Gledé na povračilo stroškov se je opiralo na §. 341 kaz. pravde in na ukaz od 2. junija 1859.

Vsled priziva Štefana K. je c. kr. nadsodnija v G. z razsodbo od 4. avgusta 1869, št. 9332 prvo sodbo zavrgla, ker se ne razvidi ne iz tožbe Marije Š., ne iz povedeb priče Janeza B. in toženca Štefana K., da bi se ta za javnega uradnika alj služabnika bil izdal, ampak se iz besed tožnice temveč vidi, da Štefana K. ni imela za sodnijsko osebo, ker se je njegovemu rubljenju s tem pristavkom ustavljala, da to oblast imajo le sodnijske osebe. Ker pa je nadsodnija v dejanji Štefana K. vendar le nepostavno samolastno moč zagledala, je izročila celo stvar pristojni policični oblastnji.

Vsled tega je okrajno glavarstvo v V. Štefana K. žuganja z rubežnijo krivega spoznala in mu z ozirom na ukaz ministerstev za notranje zadeve, pravosodje in naj više policijske oblastnije od 30. septembra 1857, št. 198 in z ozirom na postavo od 27. oktobra 1862 (drž. zak. št. 88) prisodila zapor 24 ur in da ima plačati stroške za izvršitev te kazni.

Deželni predsednik v K. je pritožbo Štefana K. zoper razsodbo okrajnega glavarstva z razpisom od 1. oktobra 1869, št. 4479 iz sledečih nagibov zavrgel:

Akoravno žuganje z rubežnijo nima lastnosti kazni vrednega dejanja, se tožencu Štefanu K. vendar njegovo popolnoma dokazano postopanje, vsled ktereja je Marija Š. plačala 9 goldinarjev 78 kr. v smislu §. 19 obč. drž. zak. in ukaza od 30. septembra 1857 (št. 198 drž. zak.) kot samolastna moč (Selbsthilfe) prištevati in kaznovati mora.

## I.

## Prisodnim odlokom ne zadobode se nikakor posest stvari, ampak samo pravo na isto.

Tožitelj Peter Forza Ivanov je kupil leta 1867 od Ivan Mariča Karbočiča Matejevića travnik imenovan „Korenina“ in od teh mal ga je vžival mirno, dejansko in izklevnično, pa je naročito leta 1867 na njem travo in otavo pokosil in svoje goveda paševal. — Pred letom 1867 pa je bil prodal vprašavno senožet Mate Karbočič Matejević imenovanemu Ivan Mariču Karbočiču odstopivši mu ob enem materialno (stvarno) vživanje iste.

Na tretjej izvršnej dražbi držanej 9. aprila 1866 proti izvršencu Mateju Karbočiču Matejeviću kupi imenovano zemljišče Ivan Sirotić Ivanović in vsled odloka 29. januarja 1868, št. 250 bilo mu je isto prisojeno z neposrednjim postavljanjem v posest (*agjudicato coll' immediata immissione nel possesso*).

Dne 20. julija 1868 je dal pokositi odvetnik dr. Arrigoni, pooblaščenec Ivana Sirotiča imenovano zemljišče po Mateji Buljevci. — To dejanje razžalilo je posestnika Petra Forzo v njegovih pravicah, pa je za stran tega podnesel tožbo dne 5. avgusta 1868 proti Buljevac Mateju radi motjene posesti, v kateri je zahteval, da se odlokom izreče:

a) Toženec je tim motil tožitelja v mirnej dejanskej zadnje posesti zemljišča travnika imenovanega „Korenina“, da je dne 20. julija 1868 na njem travo pokosil;

b) Toženec ima dosledno odstopiti tolikor sam, kakor posredstvom družih osob od vsakega daljnega motjenja posesti tožiteljeve i nikakor več vtikati se v zemljišče „Korenina“ pod globo 50 forinti. —

To zahtevanje je zavrgla bolzeška sodnija odlokom 10. decembra 1868, št. 441 naslanjaje se na te-le nazore:

Gledé na to, da odlokom 17. marca 1868, št. 250 je bilo prisojeno tožencu Ivanu Sirotiću z neposrednjim postavljanjem v posest zemljišče „Korenina“, te da se ima torej

on smatrati od dneva vročenja omenjenega odloka, to je od 17. marca 1868 počenši, kakor dejanski (faktični) posestnik istega zemljišča;

Gledé na to, da bi bil moral tožitelj, ako se je mislil obteženim imenovanim odlokom, v postavnem obroku 30. dni računajočih od 17. marca 1868 podnesti zadevno svojo tožbo, pa da mu je zastarela pravica do tožbe v naglem postopanju zaradi motjene posesti, ker tega ni storil nego komaj 5. avgusta t. l;

Gledé na to, da je izvršni izrok bil veljavno razglašen, i da se ne more torej izgovarjati tožitelj neznanstvom, za kar mora dosledno pripisati svojej lastnej krivnji, ako ni pred izvršno dražbo zagovarjal svoje pravice;

Videvši ustanovljenje §. 437 r. d. p. (taljanskega), vsled kterega bi bil moral tožitelj pred izvršno dražbo oglasiti se za svoje pravice, kajti inace ne bi se moglo na-nje više obzira jemati, previdnost, ktero je tožitelj popolnoma zane-maril, kakor sam izrečno priznava.

Presodnja tržaška z rzsodbo 9. marca 1869, št. 1021 je popolnoma preinačila odlok bolzeške sodnije i povoljno rešila tožiteljevo zahtevanje iz naslednih razlogov:

Uvaževaje, da, če prav je bila toženej stranci prisojena senožet „Korenina“ z neposrednjim postavljenjem v posest v smislu odloka 29. januarja 1868, št. 250 ni se dogodilo nikakoršno uvedenje v posest po sodniku, tako da isti odlok ne zadržava nego naslov k posesti brez načina pridobitnega;

Uvaževaje, da izvršni čini dospevši do vrhunca imenovanim odlokom, niso bili obrnjeni proti današnjemu tožitelju, za ktere ni mogel on toraj hajati, pa da vprašavni odlok ni bil njemu niti vročen (dostavljen);

Uvaževaje, da je v spisih za gotovo spoznano, da izvršenec (execut) Mate Karbočić Matejević je bil prodal uže pred nekterimi leti senožet „Korenino“ v tožbi popisano Ivan Mariću Karbočiću, kteri slednji pa jo je bil odstopil z materialno posestjo vred današnjemu tožitelju;

Uvaževaje, da je taj izvrševal time svojo posest na rečenem zemljišči, da je na njem za svojo rabo travo pokosil i da je leta 1868 motjen bil v uživanji te-le svoje posesti;

Uvaževaje, da v nazočej pravdi ima se braniti samo posledno faktično posedovanje, za kar ni bilo dopuščeno toženej stranci nanašaje se na odlok niti vročen tožitelju, poslužiti se samovlastno pravice ter djati se v posest, katero je faktično vživala tretja osoba, ká ima zategadel popolnoma pravo poklicati na pomoč sodnika, da jo brani v naglem postopanju.

To razsodbo je potrdilo tudi najviše dunajsko sodišče dne 8. junija 1869, št. 3523 iz teh le nagibov:

Promotrivši, da vpeljanje prostovoljnega namestovalca (vertretungsleister) Sirotića v posest prepirnega travnika ne zaznamuje tožitelj kakor tisto dejanje, katero bi ga bilo smetalo (motilo) v njegovem posedovanji, o katerem uvedeni trdi celó, da ni čisto nič znal, pa v protiodgovoru (replici) prerical (zanikal), da se je isto dejanski izpeljalo, brez da bi tožena stranka dokazala bila, da je tožitelju to vpeljanje v posest 30 dni pred, ko je vložil sedanjo tožbo radi motjene posesti, na znanje prišlo; — pa da nasproti temu tožitelj le ono 20. julija 1868 dogodivše se pokošenje upitnega zemljišča po tožencu Buljevac Blaži, kateri se je pozneje kot pooblaščenec prostovoljnega namestovalca izkazal, kakor tisto dejanje naznačuje, katero ga je motilo v njegovem mirnem faktičnem posedovanji, za kar se ima tudi tožba 5. avgusta 1868 smatrati kakor pravodobno vložena;

Promotrivši, da je namestovalec izrečno priznal, da je imenovano senožet 20. julja l. l. po tožencu Buljevac Blaži za-se pokositi i dobivše seno domu spraviti ukazal;

Promotrivši, da je tožitelj navedel, da se je s tem nahajal v zadnjem faktičnem posedovanji senožeti „Korenina“, ker je prejšnje leta, posebno pa leta 1867 na njej travo pokosil i domu spravil, kakor tudi svoje goveda na njej paševal,



brez da bi tožena stranka ta navedenja prericala (zanikala) bila, za česar se imajo torej smatrati za istinita;

Promotrivši, da je tožitelj ta dejanja uporabe izvrševal vsled kupo-prodajne pogodbe sklenovše med njim i poprejšnjim posestnikom vprašavnega travnika i z voljo, isto senožet obdržati za svojo lastnino, tako da so torej ta dejanja prava dejanja posedovanja;

Promotrivši, da zamore biti pri prepirih o motjenej posesti predmet sodnijske rzsodbe jedino pretres i dokaz činjenin posljednega faktičnega posedovanja i shivšega se smetenja (motenja), ter da se ima vprašanje, komu pripada last prepirne reči ali prepirne pravice, pridržati redovitej pravdi.

## II.

### **Sodnije nimajo postopati zaradi motjene posesti, ako je vtoženi čin politična oblast izvesti ukazala.**

Pred voglom svojega prebivališća, mimo kterega pelje občinska cesta, vže odidavna stavil je tožitelj Anton Prodan svoje drva. Dokazano je, da so te drva, posebno kadar jih je bilo tamo mnogo nakopičenih, kakor tudi v temnih nočeh, pogibeljna bila telesnej varnosti. — Vsled naloga občinskega župana sta prenesla toženca Ivan in Jure Prodan tožiteljeve drva z imenovanega mesta pred njegovo hišo ognjenico, te sta je tamo pustila. — Tim dejanjem mislil se je tožitelj prikračen v svojih pravicah, pa je pravodobno vložil tožbo zastran motjenja posesti. Kakor prostovoljni namestovalec pridružil se je pravdi občinski župan vsesvetski.

Odlokoma 18. oktobra 1869, št. 4150 zavrgla je bolzeška sodnija zahtev tožiteljev naslanjaje se na sledeče razloge:

Premišljevaje, da je za gotovo spoznano stranoma očitanjem prostovoljnega namestovalca občinskega župana, stranoma izpovedbami preslušanih svedokov, da v nazočem pri-

merljeji ne kani prepirati se s tožiteljem zaradi posesti drvišča nahajajočega se na voglu njegovega prebivališča, nego da se je hotela izpeljati odredba cestno-redarstvena (policajska), namenjena za varnost hodečih mimo vprašavnega drvišča;

Premišljevaje, da so tožiteljeva drva vsakakor nevarna, ali vsaj na potu bila mimoidočim, te da se tu radi o odredbi izlazivšej od oblasti politične;

Premišljevaje, da ne zamore biti predmet pravdanja (contestazione) sodnijskega v naglem postopanju zaradi smetenja posesti razsojevanje (il sindacare) ako je prekoračila ali ne politična oblast v svojih odredbah meje svojega področja.

Z rabsodbo 15. decembra 1869, št. 7284 je nadsodnija tržaška potrdila odlok prve sodnije. D. T.

### O prestopku vtikanja v izvršbo javnih služeb.

Vsled vladinega ukaza bi moral šolski nadzornik S. iti ogledovat šol, kar pa mu župnik T., občinski predstojuik K. in občinska svetovalca W. in G. s tem zabranijo, da mu je župnik izpraševanje prepovedal in otroke iz šole izpustil, zadnji trije pa so župnikovemu postopanju izrekoma pritrdili.

Zavoljo tega dejanja je c. kr. okrajna sodnija v Meranu z rabsodbo od 26. maja 1870, št. 454 vse četiri prestopka po §. 314 kaz. post. za krive spoznala, in sicer župnika kot neposrednjega storilca in druge tri kot vdeleževalce po §. 5. kaz. post., ker so se brez ozira na postavo od 25. maja 1868 in na ukaz c. kr. ministerstva za bogočastje in uk od 10. februarja 1869 v nadzornikovo opravilo vtikali in se s tem zoper omenjeni paragraf pregrešili.

V prizivni izpeljavi se je ugovarjalo, da ministerski ukaz od 10. februarja 1869 postavi od 25. maja 1868 nasprotuje, da je zoper ustavo in pravo, da toraj novih šolskih nadzornikov ni in da zategadel tudi upornost zoper nje pod kazensko postavo ne spada.

C. kr. nadsodnija v Inšpruku je z rzsodbo od 1. junija 1870, št. 1665 obtožence za nekrive spoznala in sicer iz teh le nagibov:

1. §. 12. postave od 25. maja 1868 prepušča deželnim zborom dati postave o sostavi v §. 10 lit. b in e omenjenih okrajnih in krajnih šolskih svetovalstev in o načinu, po kterem imajo opravila dozrajnih duhovskih in posvetnih šolskih oblastnij preiti na nove šolske svetovalstva;

2. za Tirolsko še deželne postave v tem obziru ni, in torej imajo tačas, dokler taka postava ne bode izdana, dozrajni šolski ogledniki postavno veljavo;

3. po politični uredbi ljudskih šol ima na deželi dušni pastir naj prvo neposredno nadzorništvo črez šole svojega kraja;

4. ako župnik T. kot postavni krajni šolski oglednik ljudske šole v S. od vlade postavljenemu okrajnemu šolskemu nadzorniku ogledanja te šole ni dovolil in je šolske otroke odposlal, ima o postavnosti alj nepostavnosti tega ravnanja njegova predpostavljena oblastnija soditi, ne pa, da bi se to dejanje sodilo kot prestopok po §. 314. kaz. post., ki le govori o vtikanji privatne osebe v uradovanje kakega uradnika glede na tretjo osobo;

5. ako torej pri župniku, kot neposrednem storilcu kaznjivost odpade, odpade sama ob sebi tudi pri občinskem predstojniku K. in pri občinskima svetovalcema W. in G.

C. kr. najvišja sodnija pa je z rzsodbo od 19. julija 1870, št. 8158 rzsodbo prve stopinje potrdila, ker je dokazano, da je T. šolskemu nadzorniku okraja M., kterega kot takega pozna, 26. marca v šoli pred zbranimi otroki in tudi 26. aprila vpričo c. kr. okrajnega glavarja izpraševanje prepovedal, rekoč: „On, župnik, ukaza ministerstva za uk od 10. februarja 1869 in šolskega nadzornika ne priznava; on sam je krajni šolski nadzornik in bo kot taki otrokom dajal počitnice in torej ogledovanje šole ubranil“; ter da je tudi otroke iz šole izpustil in vkljub ugovorom in svaritvam šolskega nadzornika in okrajnega glavarja postavne in od c. k.

namestnije zaukazane skušnje spodbil. S tem vtikanjem je očevidno obstoječe postave, posebno čl. 17. državne osnovne postave od 21. decembra 1867, št. 142., čl. 11. državne osnovne postave od 31. decembra 1867, št. 145., §§. 1., 2., 14. in 15. državne postave od 25. maja 1868, št. 48. in ukaz ministerstva za uk od 10. februarja 1869, št. 19. prelomil, ker lastno razlaganje postav nikomur ne daje pravice, se vladnim ukazom vpirati. Soobdolženci K., W. in G. pa so se župnikovega nepostavnega dejanja v smislu §. 5. kaz. post. vdeležili in ga tako pospeševali. Torej je krivnja vseh četrh subjektivno in objektivno popolnoma vtemeljena in so vsi obtoženci krivi prestopka po §. 314. kaz. postave.

Ta paragraf se glasi: „Kdor se brez razžalitve v §. 312 v misel vzete, kako drugače vtikuje, da bi kateri izmed osov ravno ondi imenovanih branil, svoj ured ali svojo službo opravljati ali kako gosposkino povelje izpolniti, se zakrivi prestopka in kaznuje z zaporom od enega dneva do enega meseca“.

---

**Odškodovanje iz kaznjivega dejanja se le sme priznati, ako je toženec bil kazensko obsojen. Dogodki kaznjivega dejanja niso predmet določilne (glavne) prisege.** (Dvor. dekr. od 6. marca 1821, št. 1743.)

Platninarica Debora W. je bila okradena in kazenska sodnija je spoznala za krivo Marijo L. in Marjeto B., Jožefa L. pa zavoljo nezadostnosti dokazal za nekrivega, ter Deboro W. zastran njene terjatve za odškodovanje zavrnila na civilno pravdno pot. Vsled tega je Debora W. tožila tudi Jožefa L. za solidarno odškodovanje v znesku 370 gold.

Prva stopinja je pod pogojem, da tožnica cenilno prisego stori, obsodila Jožefa L., ker on ni zanikal in ker se je tožnica z glavno (določilno) prisego dokazati ponudila, da se je pri njem našel en ovratnik, dvojne hlače in ena podvlaka od njej vkradenega blaga, in ker toženec tudi načina



pridobitve omenjenih reči ni dokazal, je njegova solidarna odgovornost z Marijo L. in Marjeto B., kateri ste bili po kazenski pravdi za krivi spoznani, po postavi (§. 364 reda kaz. pravde in §§. 1301, 1302 obč. drž. zak.) vtemeljena.

C. kr. nadsodnija v Krakovu pa je razsodbo prve stopinje zavrgla in tako tudi najvišja sodnija z razsodbo od 12. decembra 1867, št. 10227 in sicer iz sledečih nagibov:

Zoper Jožefa L. ni dokazano, da bi on bil platnino okradel ali se vsaj tatvine vdeležil, ker ga je kazenska sodnija zavoljo nezadostnosti dokazal za nekrivega spoznala. Glavna (določilna) prisega, da je on v tožbi navedene reči vkradel, prej ko so se pri njem našle, ni dopustljiva, ker bi se drugače njemu prisega naložila, s katero bi imel dokazati, da ni hudodelstva storil, česar pa postava ne dopušča. Da so se pri Jožefu L. nekatere oblačila našle, o katerih tožnica trdi, da so od njene robe vkradene, na to bi se imel kazenski sodnik pri presojevanji dokazal ozirati; za civilnega sodnika to ni podlaga, ker Jožefa L. ne more za dolžnega spoznati, vso po tatvini storjeno škodo popraviti, ako ga kazenska sodnija prej za krivega ne obsodi, in to tem manje, ker se vrednost za oblačila Jožefa L. porabljene robe, koja še je vrh tega le mali del dotičnega vkradenega blaga, ni povedala in v tem obziru tudi v protingovoru (repliki) naložena glavna prisega ni razsodilna.

### **Prisega maloletnim prostovoljnim namestovalcem ni dopuščena.**

Jožef K. s prostovoljnim namestovalcem B. je tožil Samuela G. in njegovega prostovoljnega namestovalca Konrada T. za platež 6 goldinarjev 30 kr. s pripadki.

C. kr. okrajna sodnija v L. je z razsodbo od 28. avgusta 1869, št. 3764 tožniku zahtevani iznesek pod tem pogojem prisodila, ako toženec določilne prisege ne stori.

## Nagibi:

Tožnik trdi, da je manjkalo 200 mešovityh smodek pri teh, ktere mu je toženec poslal in on, tožnik, po svojem prostovoljnem namestovalcu prejel in da tedaj toženec teh smodek, ktere mu je za 6 gold. 30 kr. zaračunil, ni priložil.

Toženec pa temu nasproti trdi, da se je tudi teh 200 smodek z drugimi vred zavilo in odposlalo in da potem izguba ima tožnika doleteti, ako jih ni dobil, ker je Avguštin B. kot njegov pooblastjenec celo pošiljatev prevzel.

Po takem in ker tožnik poprek ne taji, da je pošiljatev smodek prejel, je edino ta okoliščina razsodilna, ali je omenjenih 200 smodek pri pošiljatvi takrat, ko jo je Avguštin B. prejel, zraven bilo ali ne, moralo se je tedaj spoznati na dotično od tožnika tožencu naloženo prisego, od ktere bi potem tudi razsodba pravde odvisna bila.

C. kr. nadsodnija v Brnu je 3. novembra 1869, št. 14356 razsodbo prve stopinje samo v tem spremenila, da ima določilno prisego Konrad T., kot prostovoljni namestovalec toženca storiti.

## Nagibi:

Tožencev priziv je vtemeljen, ker ni on sam, ampak ker je njegov prostovoljni namestovalec omenjene poslanske smodke 23. aprila 1869 namestniku tožnikovemu Avguštinu B. izročil, torej tudi toženec določilne prisega storiti ne more.

Ker pa je Konrad T. tožencu za to odgovoren, da je smodke resnično Avguštinu B. kot tožnikovemu pooblastencu izročil, ima toženca v tej pravdi tudi namestovati. S tem, da ga namestuje, je postal sotoženec in se mora k določilni v tej pravdi merodajni prisegi tem več pripustiti, ker §. 59. obč. sodn. post. tožencu na voljo da, ali se hoče s prostovoljnim namestovalcem skupno pravdati ali pa njemu samemu pravdo prepustiti.

C. k. najvišja sodnija je vendar z razsodbo od 7. januarja 1870, št. 14461 razsodbo prve stopinje potrdila.

### Nagibi:

V tej dosoji se edino praša, ali ima v sodbi izrečeno določilno prisego toženi G. sam, ali pa njegov prostovoljni namestovalec storiti.

V protiodgovoru (repliki) je tožnik trdil, da še je maloleten, česar toženec duplicando ni tajil; tedaj mora to za resnično veljati. Maloleten pa pred sodnijo ne more sam za se ugovarjati in tem manje drugih namestovati; ne more se sam zavezati in tudi brez dovoljenja oblastnije ne poravnati. Torej se mu tudi kot namestovalcu ne more določilna (glavna) prisega dovoliti.

### ✓ Zemljiščne knjige.

Za vsakega zemljišnega posestnika sila važna naprava so zemljiščne bukve, v katerih so zapisane njegove nepremakljive reči in ktere ga varjejo marsiktere škode in mu prinašajo dokaj koristi, ker bi brez njih velika negotovost vladala gledé na najvažnišo lastnino in bi se tudi denar še težej izposodil, ako ga je treba v nesreči ali za nove podvzetja ali za izplačanje dedščin. — S to napravo v najtanjši zvezi je kataster, to je zapis obstojnih delov vsakega zemljišča in ker ta reč še ni tako uravnana, kakor bi to potrebno bilo, se ni čuditi, da se postavadajstvo že več desetletij trudi, priskrbeti nam nove, na vse strani dobre zemljiščne bukve. Pri nas na Slovenskem so že vse zemljišča večkrat po izvedencih premerjene bile in katastralni obrisi ali mape nam očevidno kažejo lego posamnih kosov vsakega zemljišča; torej tudi ima v nekterih pokrajinah že vsaka občina svojo lastno katastralno mapo s parcelnim zapisnikom, ki se rabi pri vsaki precenbi zemljišč, ker se sicer navajajo le bolj dvomljive domače imena njiv, travnikov, spašnikov in vinogradov in dostikrat še večo negotovost vzročujejo. Toraj obrača „Pravnik“ pozornost naših županov na to potrebnost, da se k vsakemu sodnijskemu ogledu mapa prinese; sodniki pa jo naj pridno rabijo pri vsaki precenbi (šacilu) zemljišč in če je ni v kateri občini, naj se potrudijo poprej pri davkarijah pogledati v mapo, da bode cenilni zapisnik zares to, kar bi po postavi biti moral; resničen popis zemljišča.

— **Dedno pravo** (Erbrecht) bode »Pravnik« v prihodnjih listih razpravljati začel, kar vtegne posebno nepravnike zanimati gledé na oporoke (testamente) tistih, ki nimajo nujnih dedičev (Notherben), ker se večkrat le volila zapišujejo, dedič pa ne, torej se potem vendar še postavni dediči sklicujejo, kar zapuščinsko razpravo razvlačuje.

**Davščine od služeb** imajo odrajtovati po dotični postavi tudi podzupniki in ker je vredništvu tega lista zastran previsoke izmere došlo že več ustmenih in pismenih pritožeb, se mu naj pošljejo dotični plačilni nalogi z zaznamkom dohodkov, da se ta reč v našem listu razjasni, kar bode ravno pri večkratnem premestnji koristno.

V Novem mestu je ustanovljena c. kr. višja realna gimnazija, v Kranji pa nižja in sicer obedve sè slovenskim (?) učnim jezikom, ki se bote odprli 20. oktobra letos. — Vsi drugi narodi imajo šole že v svojih jezikih.

Za pravoslovne slovenske učne stolice na vseučilišči v Gradci so se nek oglasili gg. dr. Kranjc, Geršak in Ribič, torej se sme pričakovati, da se ustreže vsaj prvi potrebnosti, dokler se ne vstanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani. Sliši se vendar na obče začudenje, da vseučiliščno starešinstvo slovenskih predavanj še nima v zaznamku navkov tekočega šolskega leta.

Imenovanje: G. Ljudevit Ravnikar, c. kr. namestovalec državnega pravnika v Ljubnem na Gornjem Štírskem, je imenovan za c. kr. tajnika deželne sodnije v Ljubljani.

**Gg. naročnikom** se naznanja, da se je 10. številka, ki ima priti še le 15. t. m., združila z 9., torej pride 11. štev. redno dne 1. novembra na svetlo.

Za nove naročnike še imamo vse dosedajne številke pripravljene.

Pri reklamacijah se naj blagovoli zaznamovati tudi številka nadpisa. — Naročnina na vse časnike se pošilja naj ceneje po poštnih nakaznicah.

**Obseg:** O delu in njegovi plači. — Nekaj o motenji posesti. — Državna sprevidnost v nasprotji med pravom in moralo. — Žuganje z rubežnijo je samolastna moč in kaznjiva po §. 19 obč. drž. zakonika. — I. Prisodnim odlokom ne zadobode se nikakor posest stvari, ampak samo pravo na isto. — II. Sodnije nimajo postopati zaradi motjene posesti, ako je vtoženi čin politična oblast izvesti ukazala. — O prestopku vtikanja v izvršbo javnih služeb. — Odškodovanje iz kaznjivega dejanja se le sme pripoznati, ako je toženec bil kazensko obsojen. Dogodki kaznjivega dejanja niso predmet določilne (glavne) prisega. (Dvor. dekr. od 6. marca 1821, št. 1743.) — Prisega maloletnim prostovoljnim namestovalcem ni dopuščena. — Zemljiščne knjige. — Črtice.

**Vredništvo** »Pravnika slovenskega« je na starem trgu hiš. štev. 168 (pod trančo) tik Hradeckitovega (šoštarskega) mosta, kjer je tudi vrednikova odvetniška pisarna v 1. nadstropji.